

Ali Ekber Velajati
Reza Seid Muhamedi

ANALIZA ISKUSTAVA INTEGRACIJE U ISLAMSKOM SVIJETU*

Rezime

Države radi kontinuiteta svog političkog života i njegova procvata pribjegavaju instrumentima moći i nastoje, povećanjem nacionalne moći, osigurati sigurnost i svoje nacionalne interese. Jedan od puteva stjecanja moći i njenog povećanja jeste integracija i uspostava transnacionalnih institucija na nivou regiona. Namjera ovog teksta je da deskriptivno-analitičkim pristupom podvrgne analizi iskustva integracije u islamskom svijetu i pokaže da usprkos tomu što je Evropska unija pod sjenom teorija integracije uspjela ostvariti većinu svojih ciljeva, islamske zemlje do sada nisu uspjele napraviti učinkovit korak na putu integracije. Ustvari, od vremena uspostave sistema država-nacija u islamskim zemljama prezentirani su različiti planovi za integraciju od kojih su u praksi neki doživjeli poraz, a neki drugi se, s nadom u buduće uspjehe, još uvijek provode. Uzrok tog neuspjeha su različite okolnosti koje vladaju u islamskim zemljama. Ustvari, na putu integracije islamskog svijeta postoje velike prepreke poput unutarnjeg despotizma, političkih nesuglasica, radikalnog nacionalizma, političke nestabilnosti, regionalne konkurencije, kolonijalizma i cionizma od kojih se mnogi ne primjećuju u slobodnim društvima na Zapadu. S tim u vezi, unutarnji despotizam i dominacija kolonijalizma su među najvažnijim faktorima koji ometaju proces integracije islamskog svijeta. To su faktori koji sami po sebi pripremaju teren za pojavu i jačanje ostalih prepreka integracije među islamskim zemljama. Kao rezultat toga čini se da fokusiranje na rasprostranjene teorije integra-

* Političko znanje, šesta godina, prvi broj, proljeće i ljeto 2010. god. (1389.), Teheran.

cije nije dovoljno za ostvarenje ovog cilja u islamskim zemljama. Ustvari, islamskim društvima je potreban uzor kako bi mogla svojom snagom ukloniti s puta spomenute prepreke. Taj uzor se neće osigurati sem u sjeni učenja islama. Islam nadilazi obične teorije integracije i kao najveći faktor povezivanja muslimana može, neutraliziranjem faktora razdora, islamski svijet postaviti na pravac jedinstva i integracije.

Uvod

Integracija se smatra jednom od relativno novijih teorija u oblasti proučavanja međunarodnih odnosa. Praktično se nakon Drugog svjetskog rata počela koristiti za analizu regionalnih i međunarodnih politika. Teorija integracije je produkt misli i pogleda skupina koje su mnoštvo političkih jedinica i nacionalni suverenitet država smatrale uzrokom izbijanja ratova. Dakle, te skupine su učinile sve u cilju uspostave transnacionalnih organizacija, bilo da se radi o ekonomskim i političkim ili društvenim, da bi se stvaranjem atmosfere suradnje među državama smanjio nivo regionalnih konflikata i sukoba. U tom kontekstu pojavile su se teorije poput funkcionalizma, neofunkcionalizma, komunikacija i federalizma na osnovu kojih države u vezi zajedničkih privrednih, političkih i društvenih pitanja poduzimaju poteze suradnje.

Iako je naklonjenost ka jedinstvu i solidarnosti tokom povijesti uvijek bila jedan od učinkovitih puteva za suprotstavljanje zajedničkom neprijatelju i ostvarenje definisanih ciljeva, opredjeljenje ka novoj vrsti integracije je jedna od izraženijih karakteristika dvadesetog stoljeća, posebno zadnje polovice. Ekonomska i tehnička konkurencija je jedan od izraženih aspekata suvremenog svijeta i nijedna zemlja se ne može podalje držati od njegovog utjecaja. Upravo u okviru te konkurencije suradnja i integracija pronalaze smisao i značenje.

Izuzev Sjedinjenih Američkih Država, pitanje integracije ni u jednom drugom dijelu svijeta nije proučavano i razmatrano u mjeri u kojoj je to činjeno u zapadnoj Evropi. Evropska unija je uvijek prednjačila u regionalnoj integraciji i na tom je polju čak postigla velike uspjehe tako da drugi dijelovi svijeta nastoje, slijedenjem primjera Evropske unije, krenuti njenim putem i kretati se u pravcu integracije.

1. Iskustva integracije u islamskom svijetu

Od vremena uspostave sistema država-nacija u islamskim zemljama su predloženi različiti planovi za integraciju od kojih su neki realizirani, a neki ostali u fazi prijedloga. Što se tiče realiziranih planova, neki od njih su doživjeli poraz, a neki drugi se, uz nadu u buduće uspjehe, nastavljaju sprovoditi.

Ovdje se proučavaju dvije skupine učinjenih poteza u svrhu integracije u islamskom svijetu. Prva skupina učinjenih poteza se odnosi na uspostavu političkih saveza i alijansi gdje se analiziraju četiri uzorka: Ujedinjena Arapska Republika, Arapska federacija, Arapska liga i Organizacija islamske konferencije. Druga skupina obuhvata osnivanje ekonomskih saveza u vezi kojih ćemo se pozabaviti s četiri primjera: Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva, Arapsko vijeće za suradnju, Grupa D8 i Organizacija za ekonomsku suradnju (EKO). Neki od nabrojanih poteza se mogu komparirati sa teorijom federalizma, neki sa teorijom komunikacija, a neki drugi sa teorijama funkcionalizma i neofunkcionalizma.

1-1. Politički savezi i alijanse

1-1-1. Ujedinjena Arapska Republika: U januaru, 1958. godine, lideri Egipta i Sirije su potpisivanjem sporazuma proglasili savez u okviru Ujedinjene Arapske Republike. Naknadno je, u februaru iste godine, formiranje te republike stavljeno na referendum u obadvije zemlje. Većina stanovništva spomenutih zemalja je prihvatila ovu republiku. (Peretz, 1963, p.229)

Na ovaj način, dvije države, Sirija i Egipat, su se ujedinile na osnovu teorije federalizma. Napisan je jedinstven ustav po kojem su Sirija i Egipat činile dvije pokrajine, sjevernu i južnu, Ujedinjene Arapske Republike. Za tu su državu bili su predviđeni i jedan predsjednik, jedan parlament i jedna vojska. Po tom je načelu Džemal Abdul Naser, tadašnji predsjednik Egipta, direktnim glasovima naroda dvije zemlje izabran za predsjednika ove federacije. (Peretz, 1963, p. 36)

Osnivači stranke Bas Sirije su ujedinjenje sa Egiptom smatrali povijesnom prilikom za ostvarenje svoga glavnog cilja, odnosno jedinstva Arapa (Ismail, 1990, str. 25). I pored toga, ono što je Siriju podsticalo na

ujedinjenje s Egiptom bile su prijetnje koje su izvana i iznutra ugrožavale položaj te zemlje. Unutar zemlje, opozicione stranke, posebno komunisti, su bile u usponu (Berzin, 1986, str. 99), dok je na međunarodnoj i regionalnoj sceni slabila pozicija stranke Bas. Takva situacija, koja je zabrinula Egipat, potaknula je tu zemlju ka ujedinjenju sa Sirijom (Nešašibi, 1971, str. 445). Osim toga, približavanje Siriji jačalo je lidersku poziciju Egipta u arapskom svijetu.

Usprkos tome, savez Egipta i Sirije je nakon tri i pol godine, 1961. godine, vojnim udarom sirijskih oficira i odvajanjem Sirije od Ujedinjene Republike, doživio raspad. Najvažniji faktori koji su doprinijeli raspadu ovoga saveza su politička nestabilnost uslijed krize identiteta u Siriji, despotizam i egocentričnost egipatskih oficira, te odluka Nasera o poboljšanju odnosa sa Amerikom. Naravno, i za geografski faktor se može reći da je pridonio raspadu ove republike, posebno kada se uzme u obzir da se cionistički režim, njihov zajednički neprijatelj, nalazio između te dvije zemlje (Abboushi, 1970, p. 161)

1-1-2. Arapska federacija: Poslije potpisivanja dokumenta o osnivanju Ujedinjene Arapske Republike između Egipta i Sirije, kralj Jordana je pozvao Irak na savez. Tako su dvije sedmice nakon objave saveza Egipta i Sirije, dvije zemlje, Irak i Jordan, 14. februara 1958. godine objavile formiranje Arapske federacije. Jordan i Irak su izradom jedinstvenog ustava za Arapsku federaciju definisali strukturu svojih odnosa u okviru jedne federacije. Nakon usvajanja novog ustava, kralj Iraka je imenovan kraljem Federacije, a kralj Jordana njegovim prijestolonasljednikom. U ustavu Federacije je bilo naznačeno da se dvije zemlje ujedinjuju radi jedinstva u vanjskoj politici, administrativnog sistema, visokog obrazovanja i formiranja jedinstvene vojske pod imenom Arapska vojska, da ukidaju prvobitni protokol i carinske propise između dvije zemlje i da će poduzimati korake ka objedinjavanju svojih ekonomija (Muhammad, 1962, p.76).

Usprkos sporazumu Iraka i Jordana o savezu i usprkos vanjskoj podršci tom sporazumu, život Arapske federacije je trajao veoma kratko. Ta se Federacija pet mjeseci nakon svoga osnivanja, dakle 14. jula 1958. godine, raspala. Uzrok njenog raspada je bila politička nestabilnost u Iraku u kojoj je na koncu, vojnim udarom Abdul Kerima Kasima i Abduselama Arifa, sistem republike zamijenio režim monarhije i ta je zemlja objavila izlazak iz Arapske federacije.

Što se tiče glavnog razloga osnivanja spomenutih saveza, treba reći da su Egipat i Sirija imali zajednički zaključak o prijetnjama cionističkog režima i pritisku Engleske i Amerike radi priključenja Bagdadskom paktu, te su stoga formirali Ujedinjenu Arapsku Republiku. Irak i Jordan su također zbog militantizma Egipta i Sirije i prijetećeg vala koji se pojavio iz tog pravca, sklopili savez. Međutim, te dvije federacije nakon svoga osnivanja nisu ostvarile potrebne rezultate, te su im stoga uzdrmani temelji i na kraju su se raspale.

1-1-3. Arapska liga: Tokom Drugog svjetskog rata arapski nacionalizam je s prvobitnim ciljem ujedinjenja svih Arapa, mimo njihovih vjerskih uvjerenja, stekao naklonost nekih arapskih država. To pitanje je, s obzirom na razvoj pokreta cionizma u Palestini, dobilo na značaju. Engleska je također radi zaštite svojih interesa bila suglasna s osnivanjem jedne arapske unije, te je stoga podsticala Arape na taj čin. Ta podrška je na koncu rezultirala osnivanjem Arapske lige. Ustvari, nakon prezentiranja različitih projekata integracije, kao što su “Velika Sirija” i “Plodni polumjesec”, koji su na kraju doživjeli neuspjeh, potpisivanjem Sporazuma o osnivanju zajednice nezavisnih arapskih država, 1944. godine, donošenjem povelje Arapske zajednice u 1950. godini, te na osnovu teorije komunikacija i pomoću sedam država: Egipta, Saudijske Arabije, Sirije, Iraka, Jordana, Libanona i Jemena nastala je Arapska liga. U nastavku toga procesa i u periodu između 1953. i 1993. godine, Libija, Sudan, Maroko, Tunis, Kuvajt, Alžir, Bahrein, Katar, Ujedinjeni Arapski Emirati, Oman, Mauritanija, Somalija, Palestinska oslobodilačka organizacija, Džibuti i Komori su pristupili Sporazumu o osnivanju Arapske lige.

Povelja Arapske zajednice je kao glavni cilj Lige označila učvršćenje odnosa među državama članicama, koordiniranje njihovih političkih programa, očuvanje nezavisnosti i nacionalnog suvereniteta članica, te pridavanje opće pažnje pitanjima i interesima arapskih zemalja. Usprkos tomu, treba reći da su u procesu osnivanja ove lige slijeđena dva temeljna cilja:

- 1- osnivanje ujedinjenog fronta protiv povratka engleskog i francuskog kolonijalizma
- 2- sprječavanje formiranja jevrejske države u Palestini.

Iako je Arapska liga uspjela u nekim oblastima pomoći u proširenju integracije među svojim članicama, nije uspjela ostvariti konstruktivnu i

funkcionalnu integraciju poput one u Evropskoj uniji. Izostanak podrške projektima integracije među članicama, nedostatak moći u rješavanju nesuglasica zemalja članica, posebno po pitanjima Iraka, Libanona i Palestine, te neuspjeh u potpunoj implementaciji privrednih sporazuma među arapskim državama su neki od vidljivih znakova te nemoći.

Međutim, za objašnjenje uzroka ove nemoći mogu se navesti sljedeći remetilački faktori (Muhammad, 1962, p.76):

1- Nastavak egzistencije cionističkog režima doveo je do toga da arapske države posegnu za radikalizmom u suprotstavljanju tom režimu i da ponekad obznane kontradiktorna stajališta. Nesuglasice i tenzije uslijed takvih stajališta postale su faktor neprijateljstva u Arapskoj ligi.

2- Despotski i egocentrični režimi u nekim arapskim zemljama, koji su te iste zemlje suočili s mnogim političkim i društvenim krizama, smatraju se najvažnijim faktorom dezintegracije u njihovim odnosima. Dakle, ova pitanja su prijetnja stabilnosti i sigurnosti tih zemalja i zbog toga je sveukupna njihova pažnja usmjerena na unutarnja pitanja.

3- Utrka oko liderstva u arapskom svijetu među utjecajnim članicama Arapske lige, oslanjanje njihovih šefova na arapski nacionalizam i sučeljavanje sa islamskim fundamentalistima su još neki faktori rasta dezintegracije među članicama Arapske lige.

4- Spletkarenje kolonizatorskih sila je također jedna od prepreka razvoja integracije među članicama Arapske lige, jer te sile ne podnose postojanje jedne ujedinjene i snažne arapske cjeline u islamskom svijetu.

1-1-4. Organizacija islamske konferencije: Saud, kralj Arabije, je radi inhibicije misli Nasera, 1960. godine zatražio održavanje konferencije za rješavanje problema islamskog svijeta uz učešće velikih islamskih ličnosti koje su s namjerom obavljanja hadždža putovale u ovu zemlju. Na tom je osnovu 1965. godine održana konferencija uz učešće 115 islamskih ličnosti iz 35 zemalja islamskog svijeta na kojoj je iznesena i usvojena inicijativa o nužnosti održavanja samita lidera islamskih zemalja.

Požar u džamiji Mesdžid-ul-Aksi, 1979. godine, izazvan od strane cionista, pružio je dobru priliku kralju Fejsalu i njegovim istomišljenicima u ostalim muslimanskim zemljama da, uz široku propagandu, pripreme teren za održavanje prvog samita lidera islamskih zemalja pod nazivom "Odbrana Bejt-ul-Mukadesa". Prvo zvanično zasjedanje Organizacije islamske konferencije održano je u Rabatu, glavnom gradu Maroka, u septembru

1969. godine uz učešće šefova 26 islamskih zemalja. Nakon ovog samita uslijedila su tri uzastopna zasjedanja ministara vanjskih poslova islamskih zemalja. Na koncu, na njihovom trećem zasjedanju u Džedi pripremljen je i usvojen nacrt odluke o osnivanju Organizacije islamske konferencije.

Širenje islamskog jedinstva, ekonomska, društvena, kulturalna i naučna suradnja zemalja članica, borba protiv rasne diskriminacije i kolonizacije, te podrška pravima palestinskog naroda su neki od navedenih ciljeva u Povelji ove organizacije.

Organizacija islamske konferencije, koja je formirana na osnovu teorije komunikacija, sa 57 zemalja članica i njihovom materijalnom i moralnom zaleđinom, kao što su ogromni ljudski i resursi nafte i plina, smatra se najvećom islamskom organizacijom u svijetu. I pored toga, zbog unutar-njih slabosti i vladajućeg diskursa u međunarodnim odnosima koji se zasniva na sukobu islama i kršćanstva, ova organizacija ni nakon 40 godina od svoga osnivanja nije uspjela ostvariti ciljeve iz svoje povelje.

Organizacija islamske konferencije, čija se filozofija postojanja ogleda u podržavanju palestinskog naroda i okončanju agresije cionističkog režima, zbog povećanja pritisaka, prijetnji i stranih agresija na muslimane, posebno nakon događaja od 11. septembra čiji su nasvježiji primjeri okupacija Iraka od strane Amerike i Velike Britanije i agresija cionističkog režima na Libanon i Gazu, ne samo da nije relizirala svoje glavne ciljeve već su neke njene članice poput Egipta, Jordana, Ujedinjenih Arapskih Emirata, Katara, Azerbejdžana i pojedinih zemalja iz regiona srednje Azije javno ili tajno uspostavile odnose sa cionističkim režimom te na taj način ohrabrine taj režim da slijedi svoju agresorsku politiku protiv islamskog svijeta.

U analizi uzroka neučinkovitosti i slabosti Organizacije islamske konferencije po pitanju ostvarenja utjecaja na međunarodna zbivanja može se ukazati na prisustvo heterogenih političkih sistema, političke ovisnosti većine članica o velikim silama, struja unutar Organizacije, mezhepskih razlika i vjerskog sektaštva. Osim toga, pogledi islamskih zemalja na Organizaciju islamske konferencije se međusobno razlikuju i svaka od njih teži osigurati svoje nacionalne interese i sigurnost (mjesečni magazin Omid Engelib, 2004, str. 2).

1-2. Ekonomske unije

1-2-1. Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva: Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva osnovano je 1981. godine članstvom šest zemalja iz južnog dijela Perzijskog zaljeva: Arabije, Kuvajta, Bahreina, Omana, Katarata i Ujedinjenih Arapskih Emirata. Uspostava i širenje suradnje i veza između zemalja članica na različitim poljima, kao što su ekonomija i kultura, radi jačanja odnosa i ostvarenja jedinstva među njima su ciljevi osnivanja Vijeća definirani u njegovom statutu (Peterson, 1988, pp.239-245). Politika, korak po korak, ovoga vijeća je poduzeta radi stvaranja solidarnosti i povezanosti po teoriji funkcionalnosti i otvoreno kopira “zajedničko tržište Evrope” (Draisden, 1990, str. 351).

Iako je ovo vijeće predstavljeno kao jedna ekonomska unija, treba reći da je najvažniji faktor koji je doprinio njegovom osnivanju zajednički mentalitet lidera zemalja članica glede postojanja zajedničke hipotetičke prijeteće ili zajedničkog hipotetičkog neprijatelja. Ustvari, oni su se ujedinili da se suprotstave svom hipotetičkom neprijatelju, tj. Iranu. Oni su nastojali da islamsku revoluciju Irana iz stanja jedne sveobuhvatne revolucije na nivou islamskog svijeta svedu na isključivo šiitsku revoluciju koja pripada Iranu. Učinak Vijeća za suradnju Perzijskog zaljeva s političkim životom dugim oko tri decenije dobro pokazuje da se njegove članice više bave pripremanjem svojih vojnih kapaciteta negoli privrednom suradnjom i da djeluju u obliku vojne unije. U principu, Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva sa specifičnim karakteristikama zemalja koje ga čine, ne može imati ekonomski učinak s kojim bi moglo na osnovu teorije funkcionalizma činiti korake na putu uspostave regionalnog saveza.

Prema tome, Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva nije sposobno realizirati svoje prvobitne ciljeve. Ta činjenica dovodi do pokretanja neovisnih odbrambenih politika i to uz oslonac na strane sile što na kraju može poremetiti jedinstvo zemalja članica. U principu, političke nesuglasice uslijed razlike u nivou moći (između Arabije i ostalih članica), unutarnji despotizam koji je rezultirao političkom, odbrambenom i privrednom ovisnošću zemalja članica i na kraju, uplitanje i utjecaj stranih sila poput Amerike, Velike Britanije i cionističkog režima u tim zemljama, neki su od faktora neuspjeha članica ovoga vijeća u ostvarenju integracije.

1-2-2. Arapsko vijeće za suradnju: Postojanje Arapskog vijeća za suradnju, sastavljenog od četiri muslimanske zemlje: Iraka, Jordana, Egipta i Sjevernog Jemena (prije ujedinjenja dva Jemena), objavljeno je 16. februara 1989. godine nakon susreta njihovih predsjednika u Bagdadu. Cilj osnivanja ovoga vijeća, koje se pojavilo u sklopu teorije funkcionalizma, je bilo zalaganje za ekonomski razvoj arapskog svijeta (koji je u potpunosti muslimanski), a njegove članice su predstavljene kao jezgro planiranja i provođenja programa radi ostvarenja spomenutog cilja.

Osnivači Arapskog vijeća za suradnju su privredni razvoj smatrali putem realiziranja ideje panarabizma i jedinstva Arapa. Ukazujući na poraz Arapa u pokušaju ostvarenja jedinstva u posljednjem stoljeću, zalagali su se za suradnju Arapa u okviru jedne ekonomske organizacije kako bi se povezivanjem njihovih interesa riješile političke im nesuglasice i bio ostvaren ideal jedinstva među njima.

Arapsko vijeće za suradnju se nakon samo godinu dana svoga života zbog izbivanja nesuglasica između njegova dva najistaknutija člana, Egipta i Iraka, zatim invazije Iraka na Kuvajt i svrstavanja Egipta na stranu zapadnih saveznika naspram Iraka, praktično raspalo. Prema tome, četverostrani savez pod imenom Arapsko vijeće za suradnju tokom svoga kratkog života nije imao priliku za praktično djelovanje u pravcu ostvarenja svojih ciljeva.

Generalno, Arapsko vijeće za suradnju se može smatrati savezom za vršenje pritiska na napredne zemlje regiona. Neki smatraju da je cilj njegova osnivanja bio suprotstavljanje Islamskoj Republici Iran i blokada Sirije (Seidi, 1990, str. 70). Ovo vijeće je ustvari bilo savez koji nije imao privrednu aktivnost već je bio zajednica nekoliko zemalja od kojih je svaka slijedila svoje vlastite ciljeve. Dva važna faktora su utjecala na mimoilaženje njihovih ciljeva. Prvi faktor su političke nesuglasice zbog razlike u moći među vladajućim režimima zemalja članica. Drugi faktor se odnosi na konkurenciju Egipta i Iraka oko leaderske pozicije u arapskom svijetu. Stoga se, s obzirom na nedosljednost političkih stavova zemalja koji se u različitim okolnostima mijenjaju, treba reći da je Arapsko vijeće za suradnju od samoga početka bilo osuđeno na propast.

1-2-3. Grupa D8: Ideja o osnivanju Grupe D8 kao saveza s ekonomskim aktivnostima sastavljenog od osam zemalja članica Organizacije islamske konferencije i to Islamske Republike Iran, Turske, Pakistana,

Bangladeša, Indonezije, Malezije, Egipta i Nigerije po prvi put je pokrenuta od strane Nedžmudina Erbakana, lidera islamističke Stranke blagostanja i bivšeg premijera Turske. Ova grupa je osnovana s ciljem uspostave čvrstih privrednih odnosa među islamskim zemljama, jačanja njihova utjecaja na svjetskom tržištu te uspostave dijaloga sa sedam industrijskih zapadnih zemalja (Grupa 7) kojima se kasnije priključila i Rusija.

Prvi korak u pravcu osnivanja ove grupe napravljen je 1996. godine, posjetom Erbakana spomenutim islamskim zemljama radi dobivanja njihove podrške prijedlogu osnivanja Grupe D8. Nakon održavanja cijelog niza pripremnih sastanaka, njeno osnivanje je zvanično proglašeno na samitu lidera zemalja članica, 15. 06. 1997. u Turskoj. Razvoj privredno-društvene suradnje zemalja članica uz oslonac na načela poput “mir umjesto konflikta”, “dijalog umjesto sučeljavanja”, “suradnja umjesto kolonizacije”, “pravda umjesto dvostrukih mjerila”, “jednakost umjesto diskriminacije” i “demokratija umjesto despotskog sistema” je glavni cilj Grupe D8 (Seidi, 1990, str. 70).

Grupa D8, osnovana na osnovu teorije neofunkcionalizma, iako raspolaže mnogim potencijalima, mogućnostima i šansama, zbog nekih unutarnjih prepreka i vanjskih pritisaka ima spor unutarnji proces integracije.

Neke prepreke se odnose na unutarnje probleme zemalja i strukturalna pitanja unutar Grupe. Uzrok nekih drugih prepreka su ograničenja i pritisci kojima su članice ove grupe izložene od strane transregionalnih sila. Unutarnji despotizam i padanje vanjske politike nekih članica pod utjecaj zapadnih industrijskih sila i to posebno po pitanju suradnje sa ostalim islamskim zemljama, nastojanje spomenutih sila da spriječe uspon Grupe D8 i opstrukcije Amerike na putu učlanjenja nekih članica Grupe u Svjetsku trgovinsku organizaciju se također ubrajaju u postojeće prepreke i ograničenja na putu integracije unutar ove cjeline.

U međuvremenu, iako je prošlo 12 godina od osnivanja Grupe D8 i iako je ista mlada, ona je u nekim oblastima suradnje ostvarila dobra dostignuća koja su prije svega rezultat utjecaja međunarodnih okolnosti na nju nakon pobjede islamske revolucije u Iranu. Ustvari, najvažniji motiv zemalja članica za podizanje nivoa međusobne suradnje i istomišljeništva je povećanje međunarodnih prijetnji i pritisaka, posebno od strane Amerike i cionističkog režima, protiv njihovih nacionalnih interesa i sigurnosti s jedne, te jačanje revolucionarnog duha i islamskog otpora naroda naspram stranih pritisaka i uplitanja s druge strane.

1-2-4. Organizacija za ekonomsku suradnju (EKO): Organizacija za ekonomsku suradnju (EKO) je regionalna ekonomska organizacija nastala s ciljem podizanja nivoa životnog standarda i blagostanja naroda te privrednog razvoja zemalja članica. Osnivanje organizacije EKO korijen vuče od prije četiri desetljeća, odnosno vremena kada su Iran, Turska i Pakistan odlučili da ulože napore radi osnivanja regionalne organizacije. U konačnici je, nakon ove odluke i uloženi napora, održan samit lidera ove tri zemlje 29. i 20.07. 1964. godine u Istanbulu na kojem je ozvaničena njihova zajednička suradnja pod nazivom “Organizacija za infrastrukturnu regionalnu suradnju - RCD”.

Nekoliko godina nakon pobjede Islamske revolucije nije uslijedila nikakva značajnija aktivnost ove organizacije, međutim, zalaganjem njenih članica ista je 29.01.1984. godine i pod novim imenom “Organizacija za ekonomsku suradnju – EKO” obnovila rad. Nakon urađenih izmjena u Izmirskom ugovoru iz juna 1990. godine, ovoj su se organizaciji 1992. godine priključili Afganistan i novonastale zemlje iz regiona centralne Azije i Kafkaza: Turkmenistan, Uzbekistan, Tadžikistan, Kirgizistan, Kazahstan i Azerbejdžan. Na ovaj način EKO je iz jedne male organizacije od tri članice prerastao u vodeću regionalnu organizaciju s deset članica.

Kao što se može i primijetiti, integracija unutar EKO-a je jedna vrsta i funkcionalizma i neofunkcionalizma jer ljudski i tehnički faktor u ovom procesu igra važnu ulogu. Ukoliko se iz ove perspektive gleda na učinak EKO-a, pokazat će se da je za integraciju zemalja članica, osim nužnog povećanja njihovih tehničkih i tehnoloških kapaciteta, potrebno i otklanjanje gore spomenutih prepreka, te jačanje nacionalne opredjeljenosti i političke moći.

Tabela 1: Teorijske osnove iskustava integracije u islamskom svijetu

Teorije integracije	Komunikacije	Federalizam	Funkcionalizam	Neofunkcionalizam
Iskustva integracije				
Ujedinjena Arapska Republika		✓		
Arapska federacija		✓		
Arapska liga	✓			
Organizacija islamske konferencije	✓			

Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva			✓	
Arapsko vijeće za suradnju			✓	
Grupa D8				✓
Organizacija za ekonomsku suradnju (EKO)			✓	✓

2. Prepreke integraciji u islamskom svijetu

Proučavanje iskustava integracije u islamskom svijetu pokazuje da proces iste među islamskim zemljama nije imao značajniji uspjeh i da su napori uloženi na ovom polju ili zaustavljeni ili uz nadu u buduće uspjehe još uvijek traju. Savez Egipta i Sirije se raspao nakon tri godine, Arapska federacija sastavljena od Iraka i Jordana nije potrajala više od mjesec dana, a Arapsko vijeće za suradnju se ugasilo nakon godinu dana od svoga osnivanja. Za ostale organizacije, kao što su Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva, Arapska liga i EKO, samo iz razloga što su do danas ostale u životu, može se reći da su bile uspješne, jer u protivnom ni one ne bi ostvarile značajnije postignuće po pitanju integracije.

Rezultati analiza pokazuju da su brojni faktori, kao što su unutarnji despotizam, politička nestabilnost, radikalni nacionalizam, regionalna konkurencija, strana kolonizacija i cionizam, uvijek bili prepreka razvoju integracije u islamskom svijetu i da su se svaki od predloženih planova integracije na neki način suočili sa neuspjehom.

2-1. Unutarnji despotizam: Vladavina despotskih vlasti u nekim islamskim zemljama je jedan od faktora koji je uvijek bio brana na putu integracije u islamskom svijetu. Despotske vlasti se uglavnom zbog distanciranja od naroda, te radi stabiliziranja svoje pozicije u zemlji oslanjaju na strane ekspanzionističke sile te stoga, umjesto da služe svome narodu, stavljaju se u službu svojih stranih pomagača. Na taj način te vlasti nameću visoku cijenu svome narodu. Despotske vlasti, koje na neki način silom i obmanom dolaze do moći, svoju zemlju drže u slabosti i zaostalosti, te radi kontinuiteta svoje vladavine sprječavaju jedinstvo društva.

Generalno, unutarnji despotizam kojeg su mnoge islamske zemlje u prošlosti manje ili više iskusile, a i danas neke od ovih zemalja snažno pate od njega, uvijek je bio jedna od glavnih prepreka na putu razvoja i napretka društva i integracije u islamskom svijetu. Jer, despotske vlasti skreću društvo s puta istine i pravde, stvaraju teren za neprijateljstvo i mržnju među slojevima društva, pospješuju lični i društveni nemoral, te etničke i vjerske razlike. Iste uvijek, uz progon naroda sa političke scene, vjerom u strance i prijateljstvom sa državnim neprijateljima, uzrokuju kidanje korijena prijateljstva i bratstva među članovima društva kao i njihovo udaljšavanje od svojih vladara uslijed čega, na kraju, kolonizatorske sile uspostavljaju dominaciju nad društvom.

Oslanjanje na strane države i povjerenje u njih rezultiraju ponižavanjem naroda te pojavom etničkog i rasnog fanatizma u jednom poniženom društvu i dovode do unutarnjih nesporazuma (Muvaseki, 1999, str. 309). Protesti, štrajkovi i unutarnji nemiri su rezultat i učinak te vrste vlasti, a što na kraju rezultira nestabilnošću sistema. Nestabilnost u zemljama ponekad dovodi do promjene vlasti, a ponekad zbog unutarnjih pritisaka uzrokuje nestabilnost politika i promjenu političkog kursa. Prirodno, ovakve promjene u jednoj zemlji utječu na programe, politike i ciljeve integracije unutar zajednice zemalja što samo po sebi ometa proces integracije. Basov režim u Iraku i sadašnja egipatska vlast su jasni primjeri ove vrste vlasti koji su uvijek bili prepreka implementaciji planova integracije u islamskom svijetu. Ovaj remetilački faktor je zaslušan za dio neuspjeha Arapske federacije, Arapske lige i Arapskog vijeća za suradnju.

2-2. Političke razlike: Jedna od prepreka integraciji u islamskom svijetu jeste prisustvo nehomogenosti u sistemima vlasti i političkim strukturama islamskih zemalja koje uglavnom rezultira političkim razlikama. Neke zemlje, kao što su Brunei, Maroko, Jordan i Saudijska Arabija, imaju monarhistički sistem dok neke druge poput Indonezije, Egipta, Turske i Azerbejdžana imaju republički oblik vladavine. Neke zemlje poput Maroka, Tunisa i Jordana su prozapadne i konzervativne, a neke druge, kao što su Iran, Sirija i današnji Irak imaju revolucionarne karakteristike. Ova skupina zemalja, nasuprot prve, protivi se kolonizatorskoj i intervencionističkoj politici Zapada.

U principu, među islamskim zemljama je zbog različitih političkih sistema prisutna inkompatibilnost. Većina političkih sistema, posebno mo-

narhističkih i despotskih u kojima je koncentracija moći u rukama kralja i njegove porodice, protive se prepuštanju dijela svoje moći jednom transnacionalnom centru, te ne pristaju na ograničavanje svoje moći. U plemenskim sistemima, posebno u arapskim zemljama u južnom dijelu Perzijskog zaljeva, ova karakteristika je više nego očita. Uzrok neuspjeha predloženih planova unutar Organizacije islamske konferencije i Vijeća za suradnju Perzijskog zaljeva je upravo prisustvo tog remetilačkog faktora među zemljama članicama. Nesuglasice Saudijske Arabije i Ujedinjenih Arapskih Emirata oko graničnih i konzularnih pitanja, te lokacije u kojoj će biti smješten Sekretarijat jedinstvene monete Vijeća za suradnju Perzijskog zaljeva su neke od političkih nesuglasica članica ovoga vijeća.

Vjerska vlast u Islamskoj Republici Iran djeluje poput mača s dvije oštrice. S jedne strane, konzervativne vlasti određenih islamskih zemalja poput Egipta, Maroka, Jordana, te nekih arapskih zemalja u Perzijskom zaljevu suočava sa zabrinutošću za svoju političku budućnost i upravo zbog toga one se suzdržavaju od približavanja Islamskoj Republici Iran. S druge strane, utjecaj islamske revolucije u Iranu na muslimane i reformatorske pokrete primorava konzervativne vlasti u islamskim zemljama da svako malo na primjetan način povećaju ulogu naroda i islamskih vrijednosti u političkim i društvenim oblastima i da mimo svoje volje čine korake ka integraciji sa ostalim islamskim zemljama. Za podršku većine zemalja članica Organizacije islamske konferencije fetvi Imama Homeinija o otpadništvu Selmana Rušdija se može reći da je proistekla iz tog utjecaja.

U cjelini, raznovrsnost političkih sistema u islamskom svijetu i njihova međusobna inkompatibilnost su jedna vrsta prepreke integraciji i povezanosti islamskih zemalja. Pošto to pitanje otežava podudaranje različitih interesa, ciljeva i smjernica u regionu, političke razlike su nastavljene u kontinuitetu što znatno umanjuje mogućnost koordinacije i sporazumijevanja koji mogu biti podloga integraciji.

2-3. Radikalni nacionalizam: Radikalni nacionalizam je još jedan faktor koji uzrokuje inkompatibilnost među islamskim zemljama i doprinosi slabljenju procesa integracije u islamskom svijetu. Nacionalizam je u principu vrsta misaonog poimanja u jednom političkom društvu koje se javlja na osnovu zajedničkih tačaka, kao što su kultura, jezik, običaji i tradicija, te krvna, rasna i etnička pripadnost. Nacionalizam ponekad ima

korijen u težnji ka rasnoj i etničkoj dominaciji koja se definira kao šovinizam ili radikalni nacionalizam i iz kojeg se ponekad javljaju izopačene ideologije od kojih se mogu spomenuti fašizam i nacizam (Kazemi, 1999., str. 135-136).

Većina arapskih zemalja Srednjeg istoka su upale u klopku upravo ove vrste nacionalizma pod varljivim imenom "arapski nacionalizam". Rezultat toga je ne samo odbacivanje ostalih nearapskih muslimanskih zemalja, već je uzrokovalo podjele i separatizam među njima samima.

Prisutne razlike među članicama Vijeća za suradnju Perzijskog zaljeva i članicama Arapske lige, posebno u vezi Palestine i nepriključenja arapskih zemalja u regionu Organizaciji za ekonomsku suradnju – EKO, rezultat su radikalnog nacionalizma u dijelu islamskog svijeta.

2-4. Konkurencija umjesto suradnje: Islamske zemlje umjesto suradnje uglavnom su zaokupljene konkurencijom jedne protiv drugih. Najvažnija osovina sukoba i konkurencije u islamskom svijetu tokom zadnjih pola stoljeća jeste pitanje Palestine. Svaka od islamskih zemalja je nastojala i nastoji pitanje suprotstavljanja cionističkom režimu postaviti u smjeru svoje politike, jer u tom suprotstavljanju nemaju iste interese. Dvadesetdvodnevni rat u Gazi je bio vrhunac te konkurencije u vezi Palestine. Tako su Saudijska Arabija, Egipat i Jordan stali na stranu cionističkog režima i to naspram Sirije, Libanona, Turske i Katara koji su otvoreno podržavali narod Gaze i legalnu vladu Ismaila Hanije. Stoga Organizacija islamske konferencije, koja je osnovana s ciljem zaštite prava palestinskog naroda naspram agresije cionističkog režima, nije uspjela ostvariti značajniju ulogu u suprotstavljanju agresiji ovoga režima na narod Gaze.

U principu, međusobni odnosi islamskih zemalja su konkurentne prirode s malom željom za suradnju. Ova konkurencija potiče ili iz sukoba nacionalnih interesa i zalaganja za ostvarenje regionalne dominacije ili iz graničnih i teritorijalnih nesuglasica ili pak ideološki faktor ima ulogu u njoj. Ideološke razlike, kada budu akcentirane od strane konkurentskih država, mogu pospješiti političke nesuglasice i intenzivirati konkurenciju. Ta vrsta nesuglasica uglavnom dolazi iz etničkog fanatizma i nacionalizma, te se na neki način ispoljava provokacijom stranih sila. Naprimjer, Arabija, Egipat i neke druge muslimanske zemlje u regionu koje su članice Arapske lige, zbog ideoloških razlika sa snagama otpora u Libanonu i Palestini

(Gazi) ne samo da u tridesettrodnevnom i dvadesetdvodnevnom ratu nisu podržale narode tih zemalja, već su optužene i za kolaboraciju sa cionističkim režimom.

Naravno, među spomenutim faktorima i sukob nacionalnih interesa regionalnih sila je odigrao efektnu ulogu u izbijanju konkurencije i njenom intenziviranju. Taj isti faktor je uzrokovao potrese u prijateljskim odnosima i suradnji islamskih zemalja. Naprimjer, tokom pedesetih godina prošlog stoljeća Egipat i Sirija su napredovali do faze jedinstva, ali šezdesetih godina upali su u snažnu međusobnu konkurenciju. Ili, konzervativni Egipat i Saudijska Arabija su jedno vrijeme bili saveznici naspram revolucionarnih Iraka i Jordana, ali za vrijeme građanskog rata u Jemenu našli su se na suprotnim stranama. Prema tome, konkurentna priroda odnosa među islamskim zemljama smatra se glavnom preprekom na putu njihove integracije.

2-5. Politička nestabilnost: Većina islamskih zemalja koje su nakon Drugog svjetskog rata ostvarile nezavisnost, uvijek su bile suočene sa unutarnjom nestabilnošću, jer nasljedstvo strane kolonizacije i okupacije teritorija jedne zemlje godinama visi za vratom njenog naroda. Uslijed toga, cio narod je izložen društvenim posljedicama što se dobro dokazuje bezbrojnim terorističkim operacijama širom tih zemalja (Šmit, 1988., str. 151). Prisustvo različitih unutarnjih struja, vojni udari, teror, etnički i vjerski sukobi, građanski rat i promjena vlasti su neki od faktora nestabilnosti koje su u različitim vremenskim periodima iskusile mnoge islamske zemlje. Analize pokazuju da je korijen tih faktora uglavnom u unutarnjem despotizmu i stranoj kolonizaciji.

Nestabilnost u zemljama ponekad dovodi do konstantne smjene vlasti i dolaska na istu novih vlada, a ponekad uzrokuje nestabilnost politika i promjenu političkog kursa. Prirodno, ovakve promjene u jednoj zemlji se odražavaju na programe, politike i ciljeve jedinstva i integracije u nekoj zajednici. Ustvari, smjenom vlada i osobe koje su na vlasti, na pola puta bivaju smijenjene (Harison, 1985., str. 469) i u konačnici, programi i planovi doživljavaju promjene ili se implementiraju sa zakašnjenjem, a to samo po sebi ometa proces razvoja integracije.

Irak, Jemen i Somalija, kao tri stalna člana Arapske lige, ili Afganistan i Pakistan kao članovi Organizacije za ekonomsku suradnju (EKO), zbog političke nestabilnosti ne mogu činiti korake na putu integracije unutar te dvije unije.

2-6. Strana kolonizacija: U razloge uplitanja kolonizatorskih sila u islamskim zemljama spadaju i kulturalna i ideološka slabost, kapitulacija njihovih političkih i intelektualnih elita naspram uvezenih kultura i ideologija kao i politička, ekonomska i vojna slabost tih zemalja. Kolonizatorske sile, korištenjem ove prilike, uspjele su islamske zemlje staviti pod svoj utjecaj i tako preuzeti kontrolu nad političkim procesima i glavnim dešavanjima u islamskom svijetu.

Međutim, utjecaj transregionalnih sila u islamskim zemljama se prije svega ogleda kroz regionalnu konkurenciju. Ustvari, kolonizatorske sile su igrale i igraju glavnu ulogu u stvaranju nesuglasica, njihovom odugovlačenju ili okončanju u islamskim zemljama. U konkurenciji među islamskim zemljama za vrijeme Hladnog rata jedna od dvije velesile bi podržavala jednu od strana konflikta. Tako je u konfliktu Arapa i cionističkog režima Sovjetski Savez podržavao Arape, a Amerika cionistički režim. U nametnutom ratu Iraka protiv Irana desio se izuzetak i dvije velesile su skupa podržavale jednu stranu u ratu, odnosno Irak, tako da se Islamski Iran kao neovisna regionalna sila našao naspram njih.

2-7. Cionizam: Kolonizatorske sile koje su u proteklim stoljećima uz pomoć napredne tehnologije i kulturalne invazije bile uspostavile dominaciju nad islamskim svijetom, stvaranjem nove ideologije pod imenom "cionizam", su nametnule iscrpljujući rat muslimanskim nacijama. Ustvari, okupacija Palestine je bila zajednička urota skupine sljedbenika kršćanstva i judaizma u zadnjim stoljećima koja je realizirana pomoću cionista (Velajati, 1997., str. 5-7). Oni su muslimane smatrali prijetnjom za Zapad, te su stoga krenuli s provociranjem vjerskih osjećanja Jevreja kako bi ih sukobili s muslimanima. Sučeljavanje cionista s muslimanima Palestine stvorilo je pretpostavke za razlike i razdor među islamskim zemljama i u konačnici, umanjilo je snagu islamskog svijeta. Ta činjenica je dovela do toga da palestinsko pitanje, kao najvažniji faktor nesuglasica među zemljama članicama Arapske lige i Organizacije islamske konferencije, postane prepreka realizaciji bilo kakvog plana integracije među njima.

Generalno, cionizam kao instrument kolonijalizma Zapada nastoji da u islamskom svijetu, primjenom politike "zavadi pa vladaj", uništi islamske i arapske pokrete. Ova politika cionistima daje mogućnost da rasplamsavanjem razdora i podjela među islamskim zemljama ostvare svoje ekspanzionističke ciljeve i pretenzije u islamskom svijetu.

Tabela 2: Uzroci neuspjeha planova integracije u islamskom svijetu

Prepreke integracije	Unutarnji despotizam	Političke razlike	Radikalni nacionalizam	Politička nestabilnost	Regionalna konkurencija	Strana kolonizacija	Cionizam
Iskustva integracije							
Ujedinjena Arapska Republika	✓			✓			✓
Arapska federacija				✓			
Arapska liga	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Organizacija islamske konferencije	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva	✓	✓				✓	✓
Arapsko vijeće za suradnju		✓			✓		
Grupa D8	✓					✓	
Organizacija za ekonomsku suradnju (EKO)	✓			✓		✓	

Zaključak

Od vremena osnivanja Evropske unije, islamske države su slijede- njem njenog primjera nastojale u sjeni teorija integracije napraviti korake na putu jedinstva i povezanosti. Usprkos svemu, predloženi planovi za integraciju nisu doživjeli značajniji uspjeh. Neke organizacije poput Arap-

skog vijeća za suradnju su u principu rođene mrtve jer nikada nisu dobile priliku da poduzmu praktične poteze ka ostvarenju svojih ciljeva. Neke druge, kao što su Ujedinjena Arapska Republika i Arapska federacija, su ubrzo nakon svoga osnivanja stopirane, dok su neke poput Organizacije islamske konferencije, Arapske lige, Grupe D8 i Organizacije za ekonomsku suradnju (EKO), uz nadu u buduće uspjehe, još uvijek aktivne. Vijeće za suradnju Perzijskog zaljeva, koje je u principu nastalo s ciljem sučeljavanja sa Islamskom Republikom Iran, također nije uspjelo realizirati svoj javno izrečeni cilj, tj. jedinstvo među svojih šest članica. Usprkos kontinuitetu njegovih aktivnosti, korjenite razlike među nekim članicama ovoga vijeća su i danas očigledne.

Realnost je da se mnoge prepreke, kao što su unutarnji despotizam, politička nestabilnost, radikalni nacionalizam, regionalna konkurencija, strana kolonizacija i cionizam, nalaze na putu integracije unutar islamskog svijeta. Brojnost i složenost tih prepreka, te njihova međusobna isprepletenost su u takvoj mjeri da im se samostalno ne mogu suprotstaviti obične teorije integracije.

Korijen spomenutih prepreka uglavnom leži u širenju praznovjerna i neznanja, udaljenosti od vjerskog identiteta, etničkim i vjerskim nesuglasticama, ovisnosti o kolonizatorskim silama i kapitulaciji elita pred Zapadom. I pored toga, uloga despotizma i kolonizacije u nastanku i jačanju tih remetilačkih faktora je nezanemariva. Kolonizatorske sile su nakon raspada Otomanske imperije uvijek nastojale uz pomoć domaćih faktora, ne samo da spriječe ponovno jedinstvo islamskih zemalja, već da ih i podijele na što sitnije dijelove. Prema tome, integracija u islamskom svijetu je znatno teža od integracije u ostalim dijelovima svijeta tako da čak neki poznavaoци međunarodnih odnosa taj čin smatraju nemogućim. Međutim, ako islamska društva uspiju u nekoj mjeri oslabiti remetilačke faktore ili ih ukloniti sa svoga puta, u toj istoj mjeri će uspjeti i poduzeti korake na putu ostvarenja integracije kao dugog procesa.

U konačnici, islamskom svijetu je neophodan uzor kako bi bio sposoban suprotstaviti se preprekama na putu integracije. Prirodno, takav uzor treba raspolagati nepropustljivim teorijskim osnovama. Islamski svijet raspolaže mnogim mogućnostima i šansama za integraciju od kojih su vjerske i kulturne sličnosti najviše izražene. Ustvari, islam kao zajednička religija je sam po sebi najveća šansa islamskog svijeta i najveći uzor za integraciju

tako da će muslimani, ukoliko se vrate svome vjerskom identitetu i pokore se islamu, biti u stanju da u sjeni njegovih učenja uklone teške prepreke s puta integracije.

Islam je iznad teorija integracije u suvremenom svijetu. Islam kao jedno veliko učenje i osovina nove civilizacije nakon Hladnog rata može, otklanjanjem prepreka integraciji, ponovno međusobno povezati islamske zemlje i iz njihove rasute i ogromne snage stvoriti veliku alijansu i savez za odbranu političkog i geografskog prostora islamskog svijeta.

S perzijskog preveo: Haris Bratić

Izvori

- Tarik Ismail (1990), Arapska nacionalistička ljevica.
- Helmut Šmit (1988), Velika strategija.
- Seid Berzin (1986), Političke promjene u Siriji.
- Džerald...Draisden ?(1990), Politička geografija Srednjeg istoka i sjeverne Afrike.
- Zamel Seidi (1990), Refleksije Perestrojke u arapskoj politici Sirije.
- Ali Asgar Kazemi (1991), Teorija integracije u međunarodnim odnosima.
- Hošang Muktader (1991), Međunarodna politika i vanjska politika.
- Sejded Ahmed Muvaseki (1999), Uzroci i faktori slabosti i dekadencije muslimana u političkoj misli i reformatorskim stavovima Sejded Džemaludina Asad Abadija.
- Mjesečni magazin "Omide Engalab" (2004), Situacija islamskog svijeta i poslanica Organizacije islamske konferencije.
- Naserudin Nešašibi (1971), Šta se desilo na Srednjem istoku?
- Ali Ekber Velajati (1997), Iran i palestinsko pitanje na osnovu dokumenata Ministarstva vanjskih poslova (1897-1937).
- Pol Harison (1985), Unutarnjost Trećeg svijeta.
- Abboushi, W. (1970), Political Systems of the Middle East in the 20th Century, New York: Odd, Mead.
- Muhammad, Khalil (1962), The Arab States and the Arab League, Beirut, Khayatas.

- Peretz, Pon (1963), *The Middle East Today*, New York: Holt, Rinehart and Winston, INC.
- Peterson, Erik (1988), *The Gulf Cooperation Council*, London, West View Press.

SUMMARY

Ali Akbar Velayati, Ph.D.
Reza Said Muhammedi

ANALYSING THE EXPERIENCE OF INTEGRATION IN THE ISLAMIC WORLD

In the interest of their political life and development, states use the instruments of power and by increasing their national power they strive to ensure security and their national interests. One of the ways for ensuring and enlarging power is integration and creation of translational institutions at the level of regions. The purpose of this text is to use the descriptive-analytical method to analyse the experiences of integration in the Islamic world and to show that despite the fact that the European Union managed to achieve most of its aims under the guise of theories of integration, Islamic countries have not yet managed to take an effective step in that direction. In fact, integration of the Islamic world is ridden with numerous obstacles such as internal despotism, political disagreements, radical nationalism, political instability, regional competition, colonialism and Zionism, many of which cannot be observed in the free societies of the West. In that, internal despotism and domination of colonialism are among the leading factors hindering integration of the Islamic world. In themselves, these factors prepare the ground for other obstacles to integration among Islamic countries to boom. The result of this, as it seems, focusing on well-established integration theories is insufficient to allow the achievement of this aim in the Islamic countries. In fact, Islamic societies need a role model whose strength may remove these obstacles. This role model will not emerge, save under the shadow of Islamic teaching. Islam surpasses ordinary theories of integration and as the main factor that brings Muslims together, provided it eliminates the factors of disintegration, it may set the path towards unity and integration.